

วิทยานิพนธ์

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้ประโยชน์ที่ดิน: กรณีศึกษาชุมชนบางแห่งในผืนป่าตะวันตก
ประเทศไทย

**Socio-economic Factors Effecting Land Use Change:
A Case Study of Local Communities in Western Forest Complex,
Thailand**

นางสาวธีรกานต์ ศรีไทยรักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2549

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วนศาสตร์ชุมชน)

ปริญญา

วนศาสตร์ชุมชน

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน:
กรณีศึกษาชุมชนบางแห่งในผืนป่าตะวันตก ประเทศไทย

Socio-economic Factors Effecting Land Use Change:

A Case Study of Local Communities in Western Forest Complex, Thailand

นามผู้วิจัย นางสาวธีรกานต์ ศรีไทยรักษ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ
(อาจารย์โกมล แพรกทอง, D.Agr.)

กรรมการ
(อาจารย์เตือนใจ นุชดำรงค์, M.F.S.)

กรรมการ
(อาจารย์รัชณี โพธิ์แทน, M.S.)

ประธานสาขาวิชา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑล จำริญพฤกษ์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อาจคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน:
กรณีศึกษาชุมชนบางแห่งในผืนป่าตะวันตก ประเทศไทย

Socio-economic Factors Effecting Land Use Change:

A Case Study of Local Communities in Western Forest Complex, Thailand

โดย

นางสาวธีรกานต์ ศรีไทยรักษ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วนศาสตร์ชุมชน)

พ.ศ. 2549

ISBN 974-16-1787-9

ธีรภานต์ ศรีไทยรักษ์ 2549: ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้ประโยชน์ที่ดิน: กรณีศึกษาชุมชนบางแห่งในฝั่งป่าตะวันตก ประเทศไทย ปรินญาวิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต (วนศาสตร์ชุมชน) สาขาวิชานวนศาสตร์ชุมชน โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา: อาจารย์โกมล แพรกทอง, D.Agr. 135 หน้า
ISBN 974-16-1787-9

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร
และเพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อ
การเกษตรของชุมชนที่อาศัยอยู่ในฝั่งป่าตะวันตก โดยใช้วิธีการสุ่มเลือกหมู่บ้าน ตามชาติพันธุ์หลัก 6 ชาติพันธุ์
คือไทยกลาง ไทยอีสาน กะเหรี่ยง ม้ง มอญ และขมุ รวม 18 หมู่บ้าน เลือกตัวแทนร้อยละ 10 รวมมีตัวอย่างทั้งหมด
215 ครัวเรือน ทำการเก็บข้อมูลโดยอาศัยเทคนิคการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA)
และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อ
วิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และทดสอบสมมติฐาน
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยใช้
ค่าสถิติไค – สแควร์ (Chi – square) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการ
เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 55.3 ไม่เปลี่ยนแปลงการใช้
ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรร้อยละ 27.9 และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรมากกว่า 2 ครั้ง
ร้อยละ 16.8 ทั้งนี้รวมการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมี
ค่าเฉลี่ย 1.4 ครั้งโดยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรมากที่สุดถึง 10 ครั้ง ใน 29 ปี
เมื่อวิเคราะห์ตามพื้นที่อนุรักษพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิไม่มีการเปลี่ยนแปลง
การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ส่วนพื้นที่อื่น ๆ มีการเปลี่ยน 1 – 2 ครั้ง และเมื่อวิเคราะห์ตามชาติพันธุ์
พบว่า ไทยกลางและมอญส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ส่วนชาติพันธุ์อื่น ๆ มี
การเปลี่ยนแปลง 1 – 2 ครั้ง เมื่อพิจารณาชนิดพืชที่ปลูกพบว่าไทยกลาง ไทยอีสาน ม้ง และขมุ ใช้ประโยชน์
ที่ดินเพื่อปลูกข้าวโพดมากกว่าพืชชนิดอื่น ในขณะที่กะเหรี่ยง และมอญปลูกข้าวไร่มากกว่าพืชชนิดอื่น
ส่วนม้งถึงแม้ว่าจะปลูกข้าวโพดมากกว่าพืชชนิดอื่น แต่ก็ยังนิยมปลูกข้าวไร่ด้วย ส่วนพืชอื่น ๆ ที่มีการปลูก
ได้แก่ มันสำปะหลัง สวนผลไม้ พริก และการทำนา ซึ่งจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ขนาดพื้นที่ถือครอง
รายได้ และชาติพันธุ์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

Thirakan Srithairak 2006: Socio-economic Factors Effecting Land Use Change: A Case Study of Local Communities in Western Forest Complex, Thailand. Master of Science (Social Forestry), Major Field: Social Forestry, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Mr. Komon Pragthong, D.Agr. 135 pages.
ISBN 974-16-1787-9

The objectives of this study were to study about agriculture land use change and socio-economic factors effecting agriculture land use change of local communities living in Western Forest Complex. The sample household of 18 villages were drawn from of 215 household of 6 different ethnic groups (Central Thais, Northeastern Thais, Karen, Hmong, Mon and Khamu) were selected for this study. They were interviewed by using Rapid Rural Appraisal (RRA) technique together with the application of structured questionnaires. The data were analyzed and presented in percentages, mean and tested hypothesis. The related factors of socio-economic factors effecting and land use change were analyze by Chi-square.

The study of agriculture land use change was found that the household of 55.3 percent changed their land use 1-2 times, 27.9 percent did not change, 16.8 percent changed more than 2 times and the average change of total households were 1.4 times . The maximum of changes were 10 times in 29 years. For the area focus analysis, most of the household at Thong Pha Phoom National Park did not change their land use while the others were changed 1-2 times. For the ethnic group's analysis, most of Central Thais and Mon did not change their land use while the other ethnic groups changed their land use for 1-2 times. Most of the cash crops of Central Thais, Northeastern Thais, Hmong and Khamu were corn than other crops. Karen and Mon grew upland rice. However, while Hmong grew corn more than other crops but they also grew upland rice too. Other common crops that they grew in this area were cassava, fruit, chili and paddy field rice. For tested hypothesis by Chi-square statistic, it was found that amount of areas, income and ethnic groups were related to the agriculture land use change at the 0.05 significant.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

/ /

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอาจารย์โกมล แพรกทอง ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์เตือนใจ นุชดำรงค์ และอาจารย์รัชณี โพธิ์แท่น กรรมการที่ปรึกษาวิชาเอกทั้ง 2 ท่าน ที่ได้ช่วยเหลือในการวางแผนงานวิจัย และช่วยตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น อย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. มณฑล จำเริญพุกฤษ์ ประธานโครงการปริญญาโท สาขาวนศาสตร์ชุมชน และ ผศ. คาวีมี บุญธรรม ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณอดิศร นุชดำรงค์ คุณอนุสรณ์ รั้งสีพานิช คุณเครือวัลย์ รั้งสีพานิช และส่วนภูมิสารสนเทศ สำนักพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือดิฉันในทุก ๆ เรื่อง ตลอด 3 ปี ที่ผ่านมา และขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ วนศาสตร์ รุ่นที่ 63 และน้อง ๆ ชาววนศาสตร์ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ชี้แนะ และสนับสนุนการเรียน การทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับจากหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ นางบุญเรียง ศรีไทยรักษ์ (แม่) นางเหลื่อม ศรีไทยรักษ์ (ป้า) นางสาวกรรณก ศรีไทยรักษ์ (น้อง) นางสาวจรรยา ศรีไทยรักษ์ (พี่) และสมาชิกทุก ๆ คนในครอบครัว ที่สนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ในการเรียน พร้อมทั้งเป็น แรงใจอันสำคัญจนทำให้ดิฉันประสบความสำเร็จในวันนี้

นอกจากนี้ขอขอบคุณ โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา และขอขอบคุณ โครงการจัดทำระบบ Early warning สำหรับพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย-ดินถล่ม ในพื้นที่ ลาดชันและพื้นที่ราบเชิงเขา ที่สนับสนุนอุปกรณ์สำหรับการจัดทำเล่มวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ธีรกานต์ ศรีไทยรักษ์

พฤษภาคม 2549

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
นิยามศัพท์	4
การตรวจเอกสาร	7
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	7
ป่าตะวันตก	14
ชุมชน	18
กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ	23
กรอบแนวคิดในการศึกษา	30
สมมติฐานในการวิจัย	31
อุปกรณ์และวิธีการ	33
อุปกรณ์	33
วิธีการ	33
สถานที่ทำการศึกษา	38
ระยะเวลาการทำวิจัย	38
ผลและวิจารณ์	39
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา	39
ตอนที่ 2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	54
ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน	85
สรุปและข้อเสนอแนะ	95
สรุป	95
ข้อเสนอแนะ	97
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	99
ภาคผนวก	104

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงรายละเอียดของพื้นที่และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ	34
2	รายละเอียดของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจแบ่งตามชาติพันธุ์	36
3	เพศผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	40
4	อายุผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	41
5	ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	42
6	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	44
7	จำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	45
8	ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	46
9	อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	47
10	รายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	49
11	ขนาดพื้นที่ถือครองของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	50
12	การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	51
13	ระดับความพอใจต่อความต้องการพื้นฐาน	53
14	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ ในพื้นที่ศึกษาระหว่าง ปี พ.ศ. 2543 – 2547	56
15	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามพื้นที่อนุรักษ์	58
16	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของผู้ให้สัมภาษณ์แยกตามชาติพันธุ์	77
17	จำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนและร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	86
18	ขนาดพื้นที่ถือครองและร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	86
19	อาชีพหลักและร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	87
20	รายได้และร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	88
21	ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในชุมชน และร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	89

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	อายุและร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	90
23	ชาติพันธุ์และร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	92
24	การศึกษาและร้อยละตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	93
25	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	93
26	พืชที่ปลูกมากในแต่ละพื้นที่อนุรักษ์	95
27	พืชที่ปลูกมากของแต่ละชาติพันธุ์	96
ตารางผนวกที่		
1	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	105
2	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	107
3	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	109
4	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติลำคลองงู ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	111
5	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติไทรโยค ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	113
6	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	115
7	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	117
8	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ไทยกลางระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	119
9	แนวโน้มนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ไทยอีสาน ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	121

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
10	แนวนโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน กะเหรี่ยง ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	123
11	แนวนโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนม้ง ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	125
12	แนวนโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน มอญ ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	127
13	แนวนโยบายการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนขมุ ระหว่าง ปี พ.ศ.2518 – 2546	129

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมพื้นที่อนุรักษ์ในผืนป่าตะวันตก	15
2	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม	32
3	แผนที่แสดงหมู่บ้านที่ทำการศึกษา	35
4	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ ในพื้นที่ศึกษาระหว่าง ปี พ.ศ. 2543 – 2547	55
5	ชุมชนที่ทำการศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง จังหวัดกำแพงเพชร	59
6	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง จังหวัดกำแพงเพชร	61
7	ชุมชนที่ทำการศึกษาในอุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า จังหวัดกำแพงเพชร	62
8	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า จังหวัดกำแพงเพชร	63
9	ชุมชนที่ทำการศึกษาในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	64
10	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	66
11	ชุมชนที่ทำการศึกษาในอุทยานแห่งชาติลำคลองงู จังหวัดกาญจนบุรี	67
12	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติลำคลองงู จังหวัดกาญจนบุรี	68
13	ชุมชนที่ทำการศึกษาในอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี	69
14	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี	70
15	ชุมชนที่ทำการศึกษาในอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	71
16	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	73
17	ชุมชนที่ทำการศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก	74
18	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก	75
19	ชุมชนที่ทำการศึกษาแยกตามชาติพันธุ์	76

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
20	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนไทยกลาง	78
21	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนไทยอีสาน	79
22	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนกะเหรี่ยง	80
23	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนม้ง	81
24	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนมอญ	83
25	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนขมุ	84